

تدریس از مهم‌ترین وظایف هنرآموزان است و از این طریق کوشش برنامه‌ریزان درسی و کارشناسان و مسئولین آموزشی به نتیجه می‌رسد. با توجه به تنوع شرایط آموزشی و توانمندی‌های هنرآموزان در مراحل آموزش (تدریس و ارزشیابی) از روش‌های مختلفی استفاده می‌شود.

درس مبانی هنرهای تجسمی در واقع واحد اصلی و پایه در رشته‌های گروه هنر است و اهمیت خاصی در فهم ساختار هنر دارد. همچنین در ایجاد خلاقیت هنری بسیار مؤثر است. نقش هنرآموز در تدریس و نحوه ارائه آن بسیار مهم و تأثیرگذار است. هنرآموز این درس باید علاوه بر داشتن تسلط در مهارت‌های معلمی، توانایی‌های لازم را در پایه و اصول هنرهای تجسمی داشته باشد و حداقل مدرک تخصصی مورد نیاز، لیسانس یکی از رشته‌های هنر است. البته علاقه‌مندی و هنرمند بودن معلم در کیفیت آموزش و تربیت هنرجویان موفق تأثیر مستقیم دارد.

هدف از راهنمای این کتاب آن است که راهکارها و اطلاعاتی را ارائه نماید تا هنرآموزان درس مبانی هنرهای تجسمی بتوانند با استفاده از آن تدریس موفق‌تری داشته باشند و آموزش مناسبی را ارائه نمایند. به همین منظور این کتاب، اطلاعاتی را درباره اهداف، رویکردها و استانداردهای آموزشی، روش تدریس و ارزشیابی به هنرآموزان ارائه می‌کند. برای استفاده از این کتاب بهتر است هنرآموز محترم پس از مطالعه بخش اول، در باره استانداردهای آموزشی و تعاریف کلی دانش کافی را به دست آورد، سپس در طول سال تحصیلی درس مبانی هنرهای تجسمی را با استفاده از راهنمایی‌های بخش دوم تدریس کند.

در بخش‌های گوناگون کتاب، متناسب با موضوع درس مطالبی ارائه شده است که می‌تواند برای یادآوری برخی پیش‌دانسته‌های مورد نیاز به هنرآموز کمک کند. همچنین در این کتاب منابع علمی مرتبط با موضوع درس و مهارت‌های مورد نیاز برای تدریس و ارزشیابی معرفی شده است که توصیه می‌شود هنرآموزان محترم با تهیه آن‌ها دانسته‌های خود را افزایش دهند و مهارت‌هایشان را تقویت نمایند. در پایان یادآور می‌شود که در تهیه ساختار الگوی تدریس از راهنمایی هنرآموزان خبیره تدریس مبانی هنرهای تجسمی نیز استفاده شده است.

معرفی درس مبانی هنرهای تجسمی

نوع درس: نظری

شماره درس: ۳۴۳۱

نام کتاب درسی: مبانی هنرهای تجسمی، مؤلف: دکتر عبدالمجید حسینی راد

کد کتاب: ۳۵۸/۲۱

سال ارائه درس: پایه دوم مشترک گروه هنر (پایه و اصلی)

تعداد واحد: ۴

ساعت نظری در هفته: ۱ واحد، یک ساعت در هفته

ساعت عملی در هفته: ۳ واحد، ۴ ساعت در هفته

کل ساعت دروس در طول سال تحصیلی: ۱۵۰ ساعت

اهمیت موضوع درس: اصلی / پایه

می‌دانیم با تولد و ورود انیمیشن، گرافیک متحرک، تیتراژها، کمیک استریپ و ... تغییراتی در دانش هنرهای تجسمی ایجاد شده است. البته پرداختن به این تغییرات و آموزش آن‌ها به زمان اجرای برنامه درس ملی موکول گردید، تا علاوه بر برنامه‌ریزی و به روز رسانی رشته‌ها و محتوای آن‌ها، قبل از چاپ کتاب‌های جدید، آموزش هنرآموزان نیز انجام پذیرفته باشد. هم اکنون برای اولین بار، به دلیل نیاز و درخواست همکاران محترم، کتاب راهنمای معلم با مشارکت چند تن از هنرآموزان خیره، تألیف و منتشر گردیده و همزمان مصادیق تصویری در سال‌های متوالی از هنرستان‌های مختلف جمع‌آوری شده است. ارائه بهترین آثار هنری هنرجویان، تأکیدی بر میزان توانایی مخاطبان کتاب حاضر (مبانی هنرهای تجسمی)^۱ است.

۱- پویانمایی به هنرهایی که تصویر متحرک را شامل می‌شود اطلاق می‌شود و انیمیشن نیز در این گروه قرار می‌گیرد.

در ادامه، چند نکتهٔ حائز اهمیت را تعریف و آن‌ها را یادآوری می‌نماییم:

هر انرژی به صورت پتانسیل و نهفته، که در اطراف هنرمند انتظار تبدیل شدن به یک اثر هنری را داشته باشد یک «بزار» محسوب می‌شود که می‌تواند از اثر تنفس روی شیشهٔ سرد برای طراحی باشد تا بر روی مواد و مصالح با مارک‌های ویژه. بنابراین تعریف، انتظار می‌رود در کلاس‌های مبانی هنرهای تجسمی فقط به آشنایی با وسایل نقاشی و گرافیک و کاربرد آن‌ها (راید و کاغذ...) پرداخته نشود و برای رسیدن هنرجویان به مفاهیم، به تمهیداتی که در هر طرح درس آمده است، مثل نقاشی با انگشت یا دیزاین بازیافت مواد و... توجه شود.

نکتهٔ دیگر مربوط به «دیزاین» است. وقتی لغت دیزاین به گوش شما می‌رسد، از آن چه برداشتی

دارید؟

آیا فکر می‌کنید دیزاین فقط همراه گرافیک طراحی لباس^۱، طراحی صنعتی و اثاث و لوازم... است؟

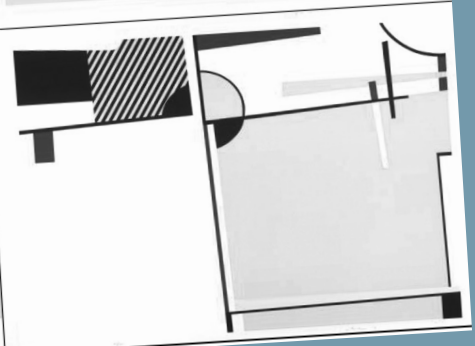
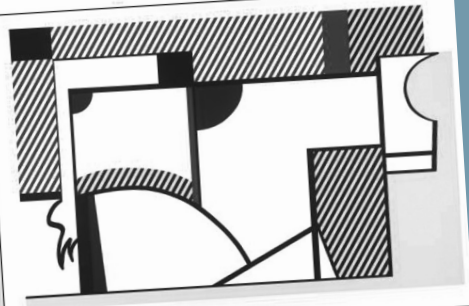
دیزاین خیلی فراتر از این‌هاست. در فرهنگ لغت معنای لغوی آن، (Plan) و در فارسی به نقشهٔ سازمان یافته معنا شده است. «دیزاین» لبریز از اصول و قواعد هنر در گونه‌های نقاشی، طراحی، مجسمه‌سازی، عکاسی و رسانه‌هایی است، که مبنای زمانی دارند (فیلم، ویدئو، گرافیک رایانه‌ای و انیمیشن). البته در صنایع دستی (سرامیک، بافت و شیشه) هم جامعیت دارد. معماری طراحی داخلی و طراحی محیطی و حتی موسیقی که هنرهای تجریدی هستند از اصول و قواعد هنرهای تجسمی پیروی می‌کنند.

بنابراین تقریباً تمامی آثار دوبرعده‌ی و سه بعدی از اصول قواعد دیزاین پیروی می‌کنند. در حقیقت دیزاین یک ضرورت است و یک اتفاق نیست. در مکالمات روزمره وقتی گفته می‌شود «این یک دیزاین است» یعنی آن چیز طرح‌ریزی شده و نقشهٔ سازمان یافته است - با یک حادثه رخ نداده است - هنرمند وقتی دیزاین می‌کند، با تنظیم عناصر الگوهای هنر تجسمی نقشهٔ بی‌همتایی به وجود می‌آورد. در هنر هم مانند همهٔ شغل‌های دیگر، هنرمند در جست‌وجوی پاسخ مشکلات است. به هر حال هنر در جست‌وجوی راه‌حلی تصویری (مجازی یا واقعی) است که در حقیقت ما آن را «دیزاین» می‌نامیم بنابراین هنرمند باید قادر به دیدن امکانات جدید و ارائهٔ این نوآوری‌ها باشد زیرا همهٔ آن‌ها در مبانی هنرهای تجسمی نهفته است.

۱

بخش

کلیات

کلیات

از شایستگی‌های هنرآموز، علاوه بر دارا بودن دانش به‌روز و مرتبط، آگاهی داشتن از مهارت‌های تدریس^۱ و به‌کار بستن آن‌ها در فرآیند یادگیری است. مهارت‌های هنرآموز را می‌توان به مهارت‌های پیش از تدریس، ضمن تدریس و پس از تدریس دسته‌بندی کرد، به طوری که هر یک، پیش‌نیاز دیگری خواهد بود. آشنایی با تعاریف، آثار و موانع یادگیری^۲ و روش^۳‌های ایجاد انگیزه^۴ برای هنرآموز در این مرحله ضروری است. هنرآموز، پیش از تدریس به تحلیل در سه بخش محتوایی، ابزاری و روشی می‌پردازد و در پایان دوره با ارزشیابی، میزان یادگیری فرآیند عملیات تدریس را می‌سنجد و به تأثیرگذاری هدف آموزشی خویش واقف می‌گردد.

حال که احیای جامعه انسانی در سایه تعلیم و تربیت است، آشنایی با روش تعلیم و تربیت و فناوری (تکنولوژی) آموزشی بسیار ضرورت دارد. تجربه ثابت کرده است که امور هدفدار و روشمند همواره نسبت به اموری که بدون برنامه‌ریزی و طراحی مقدماتی و پایانی، صورت می‌گیرند، موفقیت‌آمیزترند و در زمان کوتاه‌تری به نتیجه مطلوب می‌رسند.

۱-۱- محتوا، ابزار و روش

روش تدریس، براساس خلاقیت و نوآوری هنرآموز، شکل می‌گیرد و جنبه کاربردی دارد. از جمله موارد مهم در امر تدریس «تحلیل آموزش» است. به این معنا که هنرآموز پیش از آغاز سال

۱- فعالیت یا کنش متقابل بین فرادهنده و فراگیرنده، با هدف یادگیری را «تدریس» گویند. نکته اساسی این نوع فعالیت، دو جانبه بودن آن است که روان‌شناسی ارتباط، زمینه‌ساز این مسئله خواهد بود. گفته شده است مجموعه اعمال سنجیده منطقی و پیوسته که هنرآموز به منظور ارائه درس انجام می‌دهد، فرایند تدریس نامیده می‌شود.

۲- «یادگیری» فرایندی است که به موجب آن تغییرات نسبتاً پایدار و مبتنی بر تجربه و آگاهی صورت می‌گیرد.

۳- تلاش برنامه‌ریزی شده جهت دستیابی به مطلوب را «روش» گویند. بنابراین اگر تلاشی بدون برنامه‌ریزی صورت گیرد، آن کار روشمند نخواهد بود. همچنین برنامه‌ریزی بدون تلاش و کوشش جهت دستیابی به مطلوب نیز تحت مقوله روش قرار نمی‌گیرد.

۴- مهارت و قدرت هنرآموز را در توانایی برانگیختن هنرجو انگیزش می‌گویند، کلید یادگیری، انگیزش است و هنر هنرآموز در ایجاد انگیزه‌مندی بین هنرجویان نمود می‌کند. مفهوم انگیزش را آن‌گاه به کار می‌بریم که می‌خواهیم از علت یا علت‌ها یا تعیین‌کننده رفتارها یا رفتارهای شخصی و یا گروهی بحث کنیم و دریابیم که چه عامل درونی و برونی باعث پیداشدن چنان رفتار و یا باعث هدایت آن رفتار شده است.

تحصیلی باید در سه نکته مهم و اساسی زیر تمرکز پیدا کند و مطابق آن‌ها برنامه‌ریزی نماید :

الف) تحلیل محتوای متن آموزشی و تنظیم و دسته‌بندی مطالب براساس محتوا و زمان؛

ب) تحلیل ابزار کمک آموزشی با توجه به امکانات موجود و هماهنگی با محتوای موردنظر؛

ج) تحلیل روش تدریس با توجه به شناخت سطح مخاطب، زمان تعیین شده و محتوای آموزشی.

محتوای آموزشی، مفاهیم، واژگان، روش‌ها و اصول را شامل می‌شود که برای رسیدن به هدف‌های آموزشی هر دوره در مرحله طراحی برنامه درسی یا فرایند تدریس برگزیده می‌شود.

برخی از این کلاس‌های گزینش محتوا می‌تواند موارد زیر باشد :

ارتباط با هدف غائی و کلی و پوشش دادن به آن‌ها - تناسب با علم و پیشرفت‌های جدید - اعتبار

و روایی کافی - تناسب با ارزش‌های اجتماعی - تناسب با ویژگی‌های دانش‌آموز مخاطب - تناسب با زمان آموزش.

در سازماندهی محتوای آموزشی باید موارد زیر رعایت شود :

توالی، تداوم، وسعت، تعادل، ارتباط افقی و عمودی با آموزش و برنامه‌ریزی آن

از مجموعه این عملیات در علوم تربیتی و فنون تدریس با عنوان «مهارت‌های پیش از تدریس»

یاد می‌شود. هنرآموز با بررسی محتوا و ابزار کمک آموزشی موجود و مناسب با محتوا و انتخاب روش

تدریس متناسب با محتوا و ابزار موجود می‌تواند سال تحصیلی را با اعتماد و اطمینان کامل آغاز کند

و از ابتدای دوره آموزش به رفع نواقص آن بپردازد.

در مورد تحلیل محتوایی باید به دو نکته اساسی توجه شود :

۱- بررسی محتوای متن آموزشی و تنظیم مطالب براساس تقدّم و تأخّر و سختی و آسانی

مفاهیم.

۲- زمان‌بندی منطقی با توجه به محتوای مذکور (با در نظر گرفتن تعطیلی‌های رسمی) و

هماهنگی با برنامه‌های کلان در سیستم آموزشی آموزشگاه.

پس از تحلیل متن آموزشی، به ابزار کمک آموزشی می‌پردازیم. در هنرستان‌ها بیشتر از ابزار

سمعی - بصری استفاده می‌شود و با توجه به نوع درس، ابزار آن نیز متفاوت می‌شود. لوح‌های

آموزشی، فیلم‌ها و عکس‌های آموزشی، اردوها و ... می‌توانند ابزار کمک آموزشی ما باشند که با توجه

به نوع درس و امکانات آموزشگاه انتخاب می‌شوند.

۱-۱-۱ اهداف آموزشی: هنرآموز باید پیش از ورود به عرصه تدریس و آموزش، اهداف

خود را مشخص کند و با برنامه‌ریزی صحیح و دقیق مشغول تدریس شود. از این‌رو، ابتدا باید با

اهداف آموزشی آشنایی کامل داشته باشد، سپس آن‌ها را تعیین کند. اهداف آموزشی را می‌توان به سه دسته تقسیم نمود:

– هدف کلی

– اهداف جزئی یا مرحله‌ای

– اهداف رفتاری

این هدف قابل اندازه‌گیری نیست و بسیار کلی است و عبارت است از این که هنرجو کلیه معلومات و توانایی‌هایی را که در آغاز دوره آموزش فاقد آن‌ها بوده، در پایان آموزش فراگرفته باشد.

برای نوشتن اهداف کلی از فعل‌هایی نظیر آشنا شود، درک کند و بداند استفاده می‌شود. البته هدف‌های کلی اکثراً فعل ندارند و با واژه‌هایی مثل توانایی، آشنایی و شناخت شروع می‌شوند. در کتاب هدف کلی در صفحات نخستین در کادری مشخص لحاظ شده است.

هدف کلی: شناخت عناصر بصری (نقطه، خط، سطح، حجم، فرم، بافت، رنگ، تیرگی و روشنی) و توان به کارگیری کیفیات بصری و روابط آن‌ها (تعادل، تناسب، هماهنگی و ریتم) در ترکیب‌بندی و خلق آثار هنرهای تجسمی

هدف‌های جزئی: پله‌هایی است که هنرجو باید پشت سرگذارد تا به یادگیری موردنظر برسد. به عبارت دیگر مسیرها و مواردی هستند که برای رسیدن به هدف کلی آموزش پیش نیاز تلقی می‌شوند.

برنامه‌ریزان، هدف کلی را به چندین هدف کوچکتر به نام هدف‌های جزئی تبدیل می‌کنند. هدف‌های جزئی یک موضوع کوچک را پوشش می‌دهند و حالت نسبی دارند و تبدیل آن‌ها به سطح‌های کلی و جزئی دیگر نیز امکان‌پذیر است.

مثال از اهداف جزئی کتاب:

● آشنایی با مشاهده کردن، دیدن و نگاه کردن؛

● کاربرد مواد مختلف در ایجاد بافت‌های گوناگون؛

● آشنایی با مفاهیم مربوط به کنتراست‌ها و توانایی اجرای آن‌ها.

هدف‌های رفتاری: رفتارها، حرکات و آثاری هستند که قابل مشاهده، شنیدن و لمس کردن‌اند

و می‌توان آن‌ها را سنجید. در واقع تغییراتی که هنرآموز انتظار دارد قبل از شروع هر درس جدید و یا پس از پایان آموزش در رفتار هنرجو مشاهده نماید.

هدف‌های رفتاری نشان‌دهنده کارهایی است که هنرجو با انجام آن‌ها میزان یادگیری از موضوع را اعلام می‌نماید.

هدف‌های رفتاری خصوصیتی مانند فعل رفتاری، شرایط انجام عمل و معیارپذیر بودن را باید داشته باشد.

هدف رفتاری از کتاب، توضیح دادن تناسب و اهمیت آن (ص ۶۰ - فصل ۴ کتاب). اهداف آموزشی در شاخه فنی و حرفه‌ای براساس توانایی‌های موردنیاز حرفه، به صورت رفتاری نوشته می‌شوند. برخی فرایندها مراحل انجام کار و برخی دیگر خود محصول نهایی (اثر هنری) را نشان می‌دهند.

هدف‌های فرایندی به هدف‌هایی اطلاق می‌شود که بیانگر چگونگی کوشش و تلاش یادگیرنده است و هدف‌های فرآورده‌ای در بردارنده نتایج یادگیری است. در فنی و حرفه‌ای هدف‌ها باید براساس و پایه فرآورده‌ها یا آثار هنری برنامه‌ریزی شوند.

● مهارت پیش از تدریس

تدریس، روش عملی هنرآموز، اعم از کیفیت بیان درس و برنامه‌های جانبی همچون درخواست تحقیق‌های فردی و گروهی، ارزیابی روزانه و ارزیابی هفتگی است. خلاقیت و نوآوری هنرآموز در این بخش بسیار مؤثر است و ضرورت دارد طرح و برنامه درسی عملی خود را به صورت منظم و پیوسته انجام دهد، به گونه‌ای که شخصیت وی در ذهن هنرجو تأثیرگذار شود.

— طبقه‌بندی اهداف آموزشی

— اهداف رفتاری براساس روش بلوم (Blom) در ابتدای هر فصل آمده است. در رده‌بندی بلوم، اهداف آموزشی به سه حیطه زیر تقسیم می‌شوند:

۱- شناختی

۲- عاطفی

۳- روانی - حرکتی

حیطه شناختی: هدف‌های رفتاری حیطه شناختی به فرایندهایی چون دانستن، شناختن، فهمیدن، اندیشیدن، استدلال کردن و ارزشیابی کردن مربوط می‌شود. حیطه شناختی با هدف‌های بازشناسی دانش و رشد توانایی‌ها و مهارت‌های ذهنی ارتباط دارد و از رفتارهای ساده شروع و به پیچیده ختم می‌شود و شش طبقه دارد.

۱- دانش	۲- فهمیدن	۳- کاربرد	۴- تحلیل	۵- ترکیب	۶- ارزیابی
تعریف کند بیان کند نام ببرد بشمارد برگزیند	توضیح دهد شرح دهد توصیف کند	به کار ببرد حل کند محاسبه کند	تحلیل کند نقد کند ارزیابی کند جدا و منظم کند	طراحی کند رسم کند خلاصه کند شیوه نو ارائه دهد	تأیید نماید رد کند نقد و ارزیابی نماید

مثال به ترتیب سطح

- ۱- دانش انواع سطح را نام ببرد.
 - ۲- درک و فهم مفهوم حجم را شرح دهد.
 - ۳- کاربرد چند نمونه تعادل بصری را در کادر، به کار بگیرد.
 - ۴- تحلیل نمود و اثرات متقابل رنگ را ارزیابی کند.
 - ۵- ترکیب موقعیت‌های خط را در صفحه اجرا کند.
 - ۶- ارزیابی مفاهیم عناصر را در یک اثر تاریخی نقد نماید.
- حیطه عاطفی:** نگرش، باور، علاقه، حالت و ارزش‌ها در حوزه‌ی اثرگذاری حیطه عاطفی هستند

در پنج سطح

- ۱- دریافت: آماده شدن هنرجو برای دریافت مطلب (یادگیری) (توجه کنید)؛
- ۲- واکنش: عکس‌العمل نشان دادن هنرجو، وقتی چیزی را می‌بیند، فعالانه پاسخ دادن؛
- ۳- ارزش‌گذاری: برخی ارزش‌ها را تشخیص دادن و برخی دیگر را برتر دانستن؛
- ۴- سازمان‌بندی: ایجاد یک نظام ارزشی؛
- ۵- درونی‌سازی: تثبیت ارزش‌ها برای مدت طولانی و ایجاد یک باور شخصی.

حیطه روانی حرکتی: داشتن حرکات و اعمال ماهرانه بدنی، نظیر نوشتن، دیدن، تایپ کردن،

ورزش کردن و ...

سطوح آن (طبقات اصلی حیطه روانی حرکتی) عبارت‌اند از:

- ۱- تقلید، مشاهده، مهارت و تقلید از آن

مثال: انواع سطح را طبق نمونه‌های کتاب انجام دهد.

- ۲- اجرای مستقل: انجام دادن عملی بدون کمک گرفتن از دیگران

مثال: انواع خط را در کادر مناسب اجرا نماید.

۳- دقت، انجام دادن عمل با صحت و ظرافت کافی

مثال: ترکیب بندی مناسبی از دو عنصر خط و نقطه با دقت اجرا نماید.

۴- هماهنگی حرکات، آمیختن بیش از یک مهارت و هماهنگ کردن آن

مثال: با مواد گوناگون حالت نقطه را اجرا نماید.

۵- عادی شدن، کاری را با مهارت کامل و به صورت خودکار و درونی انجام دادن

مثال: ترکیب بندی متوازنی از سه عنصر خط، نقطه و سطح اجرا نماید.

جدول حیطه‌ها (طبقه بندی، اهداف و افعال رفتاری قابل استفاده)

ابعاد	طبقه	هدف‌ها	فعال‌های رفتاری
۱ ۲ ۳ ۴	۱- دانش «بازشناسی و یادآوری آموخته‌ها»	۱- اصطلاحات متداول را می‌داند. ۲- مفاهیم اساسی را می‌داند. ۳- روش‌ها را می‌داند.	۱- تعریف می‌کند. ۲- توصیف می‌کند. ۳- مشخص می‌کند. ۴- فهرست می‌کند. ۵- نام می‌برد. ۶- تکرار می‌کند. ۷- بیان می‌کند. ۸- جور می‌کند. ۹- نسخه برداری می‌کند.
	۲- درک و فهم «تفسیرها، ترجمه‌ها و خلاصه‌های اطلاعات معین»	۱- اصول را می‌فهمد. ۲- تئوری‌ها را می‌فهمد. ۳- قوانین را می‌فهمد.	۱- مثال می‌زند. ۲- حل می‌کند. ۳- ترجمه می‌کند. ۴- برگردان می‌کند. ۵- تمیز می‌دهد. ۶- تخمین می‌زند. ۷- توضیح می‌دهد. ۸- بسط می‌دهد. ۹- تعمیم می‌دهد. ۱۰- خلاصه‌نویسی می‌کند. ۱۱- پیش‌بینی می‌کند.
	۳- کاربرد «به‌کارگیری اطلاعات در موقعیتی متفاوت از آنچه عیناً آموخته و فهمیده است»	۱- مفاهیم و اصول را در موقعیت جدید به‌کار می‌برد. ۲- قوانین و نظریه‌ها را در موقعیت‌های عملی به‌کار می‌برد.	۱- تغییر می‌دهد. ۲- محاسبه می‌کند. ۳- نمایش می‌دهد. ۴- کشف می‌کند. ۵- اندازه‌گیری می‌کند. ۶- کنترل می‌کند.
	۴- تجزیه و تحلیل «تجزیه کل به اجزای ترکیبی برای شناخت عناصر تشکیل دهنده آن»	۱- ساختار یک اثر هنری را تجزیه و تحلیل می‌کند. ۲- جداول و نمودارها را تجزیه و تحلیل می‌کند. ۳- یک متن ادبی را تجزیه و تحلیل می‌کند.	۱- به اجزا تقسیم می‌کند. ۲- با نمودار نشان می‌دهد. ۳- مجزا می‌کند. ۴- تجزیه می‌کند. ۵- تفکیک می‌کند. ۶- جدا می‌کند. ۷- هجی می‌کند.

<p>۱- طبقه‌بندی می‌کند. ۲- درهم می‌آمیزد. ۳- ایجاد می‌کند. ۴- تجدیدنظر می‌کند. ۵- بازنویسی می‌کند. ۶- سخنرانی می‌کند. ۷- داستان می‌نویسد. ۸- شعر می‌سراید. ۹- تجدید سازمان می‌کند. ۱۰- مدون می‌کند. ۱۱- نمودار تهیه می‌کند. ۱۲- گروه‌بندی می‌کند.</p>	<p>۱- اصول و قواعد را با یکدیگر ترکیب می‌کند. ۲- طرح جدیدی ابداع می‌کند. ۳- مطالب را با یکدیگر ترکیب می‌کند.</p>	<p>۵- ترکیب «ترکیب اجزا برای تشکیل چیزی نو»</p>	
<p>۱- ارزیابی می‌کند. ۲- مقایسه می‌کند. ۳- نتیجه‌گیری می‌کند. ۴- مقابله می‌کند. ۵- انتقاد می‌کند. ۶- تفسیر می‌کند. ۷- قضاوت می‌کند. ۸- داوری می‌کند.</p>	<p>۱- یک اثر هنری را ارزشیابی می‌کند. ۲- روش‌های تدریس را ارزشیابی می‌کند. ۳- قوانین یادگیری را ارزشیابی می‌کند.</p>	<p>۶- ارزشیابی «تصمیم‌گیری، قضاوت یا انتخاب مبتنی بر معیارها و منطق عقلی»</p>	
<p>۱- می‌پرسد. ۲- انتخاب می‌کند. ۳- دنبال می‌کند. ۴- قرار می‌دهد. ۵- نام می‌برد. ۶- اشاره می‌کند. ۷- توصیف می‌کند. ۸- با دقت گوش می‌دهد. ۹- سؤال می‌کند. ۱۰- می‌نشینند. ۱۱- ارائه می‌دهد.</p>	<p>۱- نسبت به اهمیت یادگیری آگاهی نشان می‌دهد. ۲- نسبت به نیازهای انسان و مسائل اجتماعی حساسیت نشان می‌دهد. ۳- با دقت به فعالیت‌های کلاس توجه می‌کند.</p>	<p>۱- دریافت «آگاهی و توجه غیرفعال نسبت به پدیده یا محرک معین»</p>	
<p>۱- پاسخ می‌دهد. ۲- کمک می‌کند. ۳- ملاقات می‌کند. ۴- اجابت می‌کند. ۵- پیروی می‌کند. ۶- بحث می‌کند. ۷- تریک می‌گوید. ۸- اجرا می‌کند. ۹- تمرین می‌کند. ۱۰- می‌خواند. ۱۱- گزارش می‌دهد.</p>	<p>۱- قوانین مدرسه را رعایت می‌کند. ۲- برای انجام کاری ویژه داوطلب می‌شود. ۳- از مطالعه شعر و ادب لذت می‌برد.</p>	<p>۲- واکنش «پذیرش انتظارات از طریق توجه یا واکنش نسبت به محرک‌ها یا پدیده‌ها»</p>	
<p>۱- کامل می‌کند. ۲- پیش قدم می‌شود. ۳- دعوت می‌کند. ۴- دوست می‌شود. ۵- ملحق می‌شود. ۶- پیشنهاد می‌کند. ۷- سهم می‌شود. ۸- کار می‌کند. ۹- مطالعه می‌کند. ۱۰- تحسین می‌کند. ۱۱- تشکر می‌کند.</p>	<p>۱- به نقش علم و زندگی روزمره ارجح می‌نهد. ۲- نسبت به رفاه و آسایش دیگران علاقه نشان می‌دهد. ۳- خود را در قبال پیشرفت اجتماعی متعهد می‌داند.</p>	<p>۳- ارزش‌گذاری «نشان دادن رفتاری منطبق بر عقیده در موقعیت‌هایی که اجباری برای اطاعت در میان نباشد.»</p>	
<p>۱- طرفداری می‌کند. ۲- تغییر می‌دهد. ۳- تنظیم می‌کند. ۴- تلقین می‌کند. ۵- مقایسه می‌کند. ۶- تعمیم می‌دهد. ۷- تعدیل می‌کند. ۸- اصلاح می‌کند. ۹- منظم می‌کند. ۱۰- سازمان می‌دهد. ۱۱- ربط می‌دهد. ۱۲- ترکیب می‌کند.</p>	<p>۱- نقش برنامه‌ریزی منظم را در حل مسائل می‌شناسد. ۲- مطابق توانایی‌ها، علائق و اعتقادات خویش، برنامه‌ای برای زندگی خود تدوین می‌کند.</p>	<p>۴- سازمان‌بندی «نشان دادن رفتاری حاکی از تعهد نسبت به ارزش‌ها»</p>	

	<p>۵- تبلور «رفتار کلی مبتنی بر ارزش‌های درونی شده»</p>	<p>۱- برای انجام کار مستقل از خود اعتماد به نفس نشان می‌دهد. ۲- در فعالیت‌های گروهی، عملاً همکاری می‌کند. ۳- عادات خوب بهداشتی را به کار می‌بندد.</p>	<p>۱- تمیز می‌دهد. ۲- تحت نفوذ قرار می‌دهد. ۳- کیفیت چیزی را تعیین می‌کند. ۴- تجدیدنظر می‌کند. ۵- خدمت می‌کند. ۶- ممیزی می‌کند. ۷- گلچین می‌کند. ۸- داوری می‌کند. ۹- قضاوت می‌کند.</p>
	<p>۱- تقلید «مشاهده، مهارت و تقلید از آن»</p>	<p>۱- از ابزار و وسایل تراشکاری آگاهی دارد. ۲- از حیث جسمی برای تراشکاری آمادگی دارد. ۳- به تراشکاری تا حدودی علاقه دارد. ۴- با کمک استادکار تراشکاری می‌کند.</p>	<p>۱- تمیز می‌کند. ۲- اشتباه خود را رفع می‌کند. ۳- تمرین می‌کند. ۴- حرارت می‌دهد. ۵- گره می‌زند. ۶- مخلوط می‌کند. ۷- میخ کوبی می‌کند. ۸- به هم می‌زند. ۹- وزن می‌کند. ۱۰- می‌پیچد. ۱۱- به هم می‌پیچد. ۱۲- محکم می‌کند.</p>
	<p>۲- اجرای مستقل «انجام عمل بدون کمک گرفتن از دیگران»</p>	<p>۱- به تنهایی تراشکاری می‌کند. ۲- به تنهایی نقاشی ساختمان انجام می‌دهد. ۳- به تنهایی می‌سازد.</p>	<p>۱- سوار می‌کند. ۲- می‌سازد. ۳- اره می‌کند. ۴- آسیاب می‌کند. ۵- خمیر می‌کند. ۶- می‌بزد. ۷- می‌دوزد. ۸- می‌بافد. ۹- تیز می‌کند. ۱۰- رنگ می‌کند. ۱۱- سمباشی می‌کند. ۱۲- درو می‌کند. ۱۳- مسواک می‌زند. ۱۴- ناخن می‌گیرد.</p>
	<p>۳- دقت «انجام عمل با صحت و ظرافت کافی»</p>	<p>۱- با دقت موتور مولد را سیم‌پیچی می‌کند. ۲- با دقت رادیو تعمیر می‌کند. ۳- با دقت جوشکاری می‌کند.</p>	<p>۱- با مته سوراخ می‌کند. ۲- آب بندی می‌کند. ۳- فتر ساعت را جا می‌زند. ۴- لحیم می‌کند. ۵- صحافی می‌کند. ۶- رفو می‌کند. ۷- گچ کاری می‌کند. ۸- کاشی کاری می‌کند. ۹- حدیده می‌کند. ۱۰- سیم کشی می‌کند.</p>
	<p>۴- هماهنگی حرکات «آمیختن بیش از یک مهارت و انجام هماهنگ آن‌ها»</p>	<p>۱- با هماهنگی چشم و دست مجسمه می‌سازد. ۲- با هماهنگی چشم و دست چکش می‌سازد. ۳- با هماهنگی دست و چشم و گوش ارکستر را رهبری می‌کند.</p>	<p>۱- با چرخ خیاطی می‌دوزد. ۲- آبشار می‌زند. ۳- شننا می‌کند. ۴- شیرجه می‌رود. ۵- اسکی می‌کند. ۶- دوچرخه سواری می‌کند. ۷- سر می‌خورد. ۸- ویولن می‌زند. ۹- تیراندازی می‌کند.</p>
	<p>۵- عادی شدن «انجام کامل یک مهارت یا بیشتر به آسانی و به‌طور خودکار»</p>	<p>۱- با مهارت رانندگی می‌کند. ۲- با مهارت تراکتور شخم می‌زند. ۳- با مهارت قالی می‌بافد.</p>	<p>۱- همزمان ترمز و کلاچ را فشار می‌دهد. ۲- (با مهارت) چرخ خیاطی را به کار می‌اندازد. ۳- (با مهارت) می‌سازد. ۴- (با مهارت) تعمیر می‌کند و....</p>

تدریس چیست؟

«تدریس عبارت است از تعامل یا رفتار متقابل هنرآموز و شاگرد، براساس طراحی منظم و هدفدار هنرآموز، برای ایجاد تغییر در رفتار شاگرد. تدریس، مفاهیم مختلف مانند نگرش‌ها، گرایش‌ها، باورها، عادت‌ها و شیوه‌های رفتار و به‌طور کلی انواع تغییراتی را که می‌خواهیم در شاگردان ایجاد کنیم، در برمی‌گیرد.» «چهار ویژگی ویژه در تعریف تدریس وجود دارد که عبارت‌اند از:

الف) وجود تعامل میان هنرآموزان و هنرجویان؛

ب) فعالیت براساس اهداف معین و از پیش تعیین شده؛

ج) طراحی منظم با توجه به موقعیت و امکانات؛

د) ایجاد فرصت و تسهیل یادگیری.»

قانون در تدریس: (محتوا ضمیمه است)

دیدگاه‌های مختلف تدریس

— نگاه توصیفی^۱: یعنی انتقال دانش و اطلاعات از سوی هنرآموز به هنرجویان. هنرآموز متکلم وحده است و هنرجویان حالت انفعالی دارند. نگاه توصیفی بیشتر در قالب روش سخنرانی می‌گنجد. در دروس هنر بیشتر در تاریخ هنر جای دارد.

— نگاه موفقیتی^۲: هر تدریس نتیجه‌اش یادگیری است. تدریس عامل موفقیت است.

— نگاه ارادی: نگاهی رفتارگرایانه است. هنرآموز گام‌های آموزش را مشخص می‌کند. هدف‌ها را تعیین می‌کند و به فعالیت‌ها جهت می‌دهد. در این جا یادگیری و تدریس یک فرایند است.

— نگاه هنجاری: در این نوع نگاه، همه چیز دید ارزشی دارند. برای مثال، چه چیزی را باید به هنرجویان آموزش دهیم؟ از چه روش استفاده کنیم؟

— نگاه علمی: در این نوع نگاه، مفهوم تدریس، منظم و روشن و دقیق بیان می‌شود و تدریس یعنی مجموعه فعالیت‌های منظم و هدفداری که منجر به تغییر یا یادگیری هنرجو شود. یعنی فعالیت‌ها باید از قبل طراحی و برنامه‌ریزی شده باشند.

شیوه‌های تدریس

— الگوهای تدریس^۳

– روش‌های تدریس^۱

– فنون تدریس^۲

الگوی تدریس: یک الگوی تدریس، چهارچوب ویژه‌ای است که عناصر مهم تدریس در درون آن قابل مطالعه است. تدریس یک فرایند است و فعالیتی است که در داخل یک الگو صورت می‌پذیرد. الگوهای تدریس متعددی توسط صاحب‌نظران معرفی شده‌اند که به مهم‌ترین آن‌ها اشاره خواهیم کرد.

الگوی عمومی تدریس^۳: فرایند تدریس به پنج مرحله تقسیم می‌شود:

۱– تعیین هدف‌های تدریس و هدف‌های رفتاری: هنرآموز باید هدف‌های تدریس خود را به صورتی عینی و قابل اندازه‌گیری تعریف و مشخص کند.

۲– تعیین رفتار ورودی و ارزشیابی تشخیصی: اصطلاح رفتار ورودی در اینجا نمادی از کلیه یادگیری‌های گذشته فراگیران، توانایی‌های عقلی، وضع انگیزشی و برخی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر در یادگیری و میزان رشد آنان است.

۳– تعیین شیوه‌ها و وسایل تدریس: در این مرحله هنرآموز با آگاهی از شرایط و موقعیت آموزشی یکی از روش‌ها و وسایل تدریس را نیز با توجه به مفاهیم و شرایط و ویژگی‌های فراگیران برگزیند.

۴– سازماندهی شرایط و موقعیت آموزشی: هنرآموز باید قادر باشد که با ابتکار و خلاقیت، حداکثر استفاده را از امکانات موجود، در امر تدریس و تحقق اهداف آموزشی ببرد.

۵– ارزشیابی و سنجش عملکرد: هنرآموز در این مرحله علاوه بر ارزشیابی‌های معمولی می‌تواند عملکرد شاگردان را در موقعیت‌های متعدد، مانند انجام دادن پروژه، شرکت در فعالیت‌های آموزشی و ... ارزیابی کند و در صورت راضی نبودن از بازخورد و نتایج ارزشیابی به اصلاح مراحل قبلی الگو اقدام کند.

روش تدریس: هنرآموز بعد از انتخاب محتوا و قبل از تعیین وسیله، باید خط مشی و روش مناسب تدریس خود را انتخاب کند. به مجموعه تدابیر منظمی که برای رسیدن به هدف، با توجه به شرایط و امکانات، اتخاذ می‌شود «روش تدریس» گویند.

انواع روش‌های تدریس: حفظ و تکرار / سخنرانی / پرسش و پاسخ / نمایشی / ایفای نقش / بحث گروهی / آزمایشی / گردش علمی / آزمایش و خطا / ...

۲-۱-۱- مهم‌ترین روش‌های آموزش هنر

روش تدریس مبتنی بر خلاقیت: امروزه خلاقیت به مثابه یکی از توانمندی‌های عالی ذهنی مورد توجه قرار می‌گیرد. روان‌شناسان، به‌ویژه در حوزه آموزش و پرورش برای گسترش دامنه بررسی خلاقیت‌های بارز و نهفته زحمات زیادی را متحمل شده‌اند. با این همه، آنچه در زمینه خلاقیت ارائه شده، بیشتر در برگیرنده شیوه‌های پرورش خلاقیت است و کمتر به این امر که چگونه می‌توان مبتنی بر خلاقیت عمل کرد، پرداخته شده است. در روش تدریس مبتنی بر خلاقیت، تلاش بر این است که شیوه خلاقانه عمل کردن از سوی هنرآموز و هنرجو باز نموده شود. هنرآموز باید با استفاده از کتاب حاضر به گونه‌ای تدریس کند که بتوان با شاخص‌های اعلام شده، آن را خلاقانه نامید. هنرجو هم باید بهره‌گیری از راه‌های خلاقانه را فرا بگیرد. بیشترین توجه به خلاقیت از حدود نیمه دوم قرن بیستم آغاز شده است. از خلاقیت تعاریف متعددی شده است، از جمله:

- ۱- خلاقیت، سیالات، انعطاف‌پذیری و اصلیت (بکر بودن) را شامل است.
- ۲- خلاقیت درهم آمیختگی عناصری متناسب و جدا از هم است که به‌منظور سودآوری انجام می‌گیرد.
- ۳- خلاقیت انجام دادن کاری نو است که از سوی گروه‌ها یا افرادی مورد توجه قرار می‌گیرد، یا از آن برای برآوردن نیاز یا نیازهایی استفاده می‌شود.

یکی از شرط‌های روشن یا نسبتاً روشن خلاقیت آن است که چیزی را که یادگیرنده ارائه می‌دهد یا هنرآموز مطرح می‌کند باید ثمره کار خود، متعلق به خود و برآمده از اندیشه خود باشد. از این رو، هنرجویی که فقط از قواعد «هنرآموز گفته» بهره می‌گیرد و تمرین می‌کند کار خلاق و اثر خلاق ارائه نمی‌دهد و هنرآموزی را که صرفاً به‌طور صریح مایه کار خود را تقلید هنرآموزان پیشین قرار می‌دهد خلاق نمی‌نامیم. شرط دیگر خلاقیت را می‌توان «اصالت کار» دانست. اصالت کار به معنی گشودن راه‌های جدید برای حل مسائل یا بررسی رخدادها یا یادگیری واقعیت‌ها، مفاهیم، اصول و ... است. از شرط‌های دیگر خلاقیت و اثر خلاقانه، هدفداری آن است. منظور از این گفته آن است که هر فرد خلاق، اثری را که می‌آفریند باید برای هدفی خاص باشد.

فضای عاطفی، شرایط فیزیکی، جو یادگیری، میزان انگیزه برای آموختن و ... از عوامل درون‌کلاسی هستند که در ایجاد خلاقیت اثر می‌گذارند. در میان عوامل یاد شده، نقش هنرآموز در پرورش خلاقیت انکارناپذیر است. اثر تعاملی هنرآموز در کلاس از دو جنبه رابطه عاطفی با هنرجویان و رابطه آموزشی با یاددهی قابل ملاحظه است.

رابطه عاطفی با هنر جو و رابطه آموزشی و یاددهی

ایجاد شرایط مساعد برای رشد خلاقیت مستلزم این است که هنرآموز جوّ صمیمانه و مطمئن در کلاس درس ایجاد کند. به طوری که هنر جو بتواند با احساس امنیت، عقاید و نظرات خویش را ابراز دارد. موارد هشت گانه‌ای که در این مسیر برای هنرآموزان بیشترین ارزش را دارند عبارت‌اند از:

۱- رعایت دیگران

۲- استقلال فکری

۳- سخت‌کوشی

۴- شوخ‌طبعی

۵- کنجکاوی

۶- صمیمیت

۷- به‌هنگام کار را انجام دادن

۸- دانش (دانستن)

زمانی را برای تفکر خلاق در نظر بگیرید و به‌طور مرتب برنامه خود را پیگیری کنید. به این ترتیب می‌توانید روزانه اقدامات زیر را انجام دهید:

۱- به یادداشت‌های خود مراجعه کنید تا شاید در خصوص مشکل امروز خود به نکته مفیدی دست یابید.

۲- از همه یادداشت‌ها، فهرست‌ها، کاتالوگ‌ها و... استفاده کنید. بی‌شک با فراهم آوردن مجموعه‌ای از واقعیت‌ها و اطلاعات در یک زمینه خاص، ذهن شما برای تحلیل و تفکر فعال‌تر می‌شود.

۳- در زمان‌ها و اوقاتی که برای تفکر خلاق در نظر گرفته‌اید به اندیشه‌ورزی بپردازید و در صدد نباشید که حال و حوصله خاص پیدا کنید و منتظر نباشید که یک‌باره راه حل درستی به شما الهام شود. مطابق برنامه به تفکر بپردازید و به یاد داشته باشید که موفقیت شما عملاً در گرو برنامه‌ریزی منظم است.

۴- اگر در روزی نتوانستید درباره مسائل خود به تفکر خلاق بپردازید، تسلیم نشوید. در چنین مواقعی پیاده‌روی یا هر کار دیگری انجام دهید که نیاز به فکر کردن نداشته باشد. پس از انجام این فعالیت‌ها، مجدداً درباره راه حل مشکل خود یا درباره طرح جدید برای کار به تفکر خلاق بپردازید. این پیگیری‌ها شما را در دستیابی به راه حل خلاقانه یاری خواهد کرد.

۵- در هر یک از جلساتی که روزانه برای تفکر خلاق تخصیص داده‌اید، هر بار سؤال مشخصی را طرح کنید. سپس، تلاش نمایید اندیشه‌های مهم را به ایده‌های روشن تبدیل کنید. به فکر باشید که مسئله

راه دقیق‌تر و عینی‌تر سازید. زیرا مسائل دقیق و عینی راه‌های عینی و دور از ابهام می‌طلبند.

۶- برای رسیدن به جواب و پیدا کردن راه‌ها برای خودتان محدوده زمانی در نظر بگیرید.

۷- تا آنجا که می‌توانید راه‌حل‌های بیشتری را برای مشکل خود به ذهن آورید و سپس این راه‌حل‌ها را یادداشت کنید.

۸- راه‌حل‌های گوناگونی را که اندیشیده‌اید با هم ادغام کنید تا راه‌حل‌های اساسی‌تری بیابید.

۹- وقتی به حل مشکل فکر می‌کنید اجازه دهید هر راه‌حلی که به ذهنتان می‌رسد بروز کند و شما آن را یادداشت نمایید. وقتی در حال اندیشه‌سازی یا تولید ایده و راه‌حل هستید به هیچ وجه به قضاوت و داوری نپردازید.

۱۰- برای حل مشکل موردنظر خود، ابتدا همه واقعات مثبت مرتبط با آن را جمع‌آوری کنید، سپس اطلاعاتی را که در مقدمات کار، گرد آورده‌اید به آن اضافه نمایید و در نهایت تخیل خود را به کار بگیرید تا در انتظار نتایج شگرف آن باشید.

۱۱- وقتی احساس کردید به قدر کافی اطلاعات مناسب گردآوری کرده‌اید، می‌توانید به ارزشیابی بپردازید. وقتی به این مرحله رسیدید، اطمینان داشته باشید که به مرحله ارزشیابی یا مرحله چهارم از تفکر خلاق دست یافته‌اید. با نقد و داوری راه‌حل‌های کارساز و اثرگذار را برگزینید و باقی راه‌حل‌ها را حذف کنید.

۱۲- اگر نسبت به ارزش برنامه یا اندیشه‌های خود اطمینان کافی ندارید، از دیگران بخواهید در نقد و ارزشیابی آن‌ها به شما یاری کنند. از این طریق هم می‌توانید برنامه کار تفکر خلاق خود را مورد ارزشیابی و قضاوت قرار دهید.

اصول روش تدریس مبتنی بر خلاقیت

○ **ارائه مسئله**: منظور از ارائه مسئله، تعیین وظیفه‌ای است که باید انجام شود. گردآوری اطلاعات و واقعات‌های مربوط به یک مسئله و تحلیل آن، شما را در تعریف و روشن‌سازی آن نیز، کمک خواهد کرد.

○ **راه حل‌یابی**: هنرآموز باید سعی کند تا هنرجو راه‌حل‌های متفاوتی را برای حل مسئله پیشنهاد دهد. به هنرجویان بگوییم راه‌حل‌های مورد نظرشان را، آن گونه که به ذهنتان می‌رسد، در دفترچه خود یادداشت کنند، تا امکان قضاوت درباره آن‌ها وجود داشته باشد.

○ **گزینش و کار بست**: از هنرجویان بخواهیم به دفتر یا برگه کار خود مراجعه کنند و راه‌حل‌های نوشته شده را بررسی و غربال نمایند تا آن که راه مطلوب حل مسئله روشن شود. پس از گزینش راه حل مناسب باید آن را به کار بست. هر هنرجو می‌تواند ایده یا راه‌حلی که مطلوب می‌انگارد انتخاب کند.

● **ارزشیابی:** با ارزشیابی از عملیات، دو گونه تصمیم می‌توانیم بگیریم: یا عملیات را مطلوب می‌انگاریم یا آن‌ها را نامطلوب می‌دانیم. برابر تصمیم اتخاذ شده، فعالیت‌هایی هم صورت می‌گیرد. یکی از فعالیت‌ها متوقف کردن عملیات است و دیگری پیگیری فعالیت‌ها و اصلاح فرایند کار است. با توجه به محدود بودن زمان کلاس‌های درس، مطلوب است ارزشیابی از فرایند و مجموعه‌ها به عهده هنرآموز باشد.

● **روش نمایشی:** این روش بر مشاهده و دیدن استوار است. افراد مهارت‌های خاصی را از طریق دیدن فرا می‌گیرند. مهم‌ترین حسن این روش، به کارگیری اشیای حقیقی و واقعی در آموزش است و بیشتر برای درس‌هایی که جنبه عملی و فنی دارند کاربرد دارد.

مراحل اجرای روش نمایشی

– مرحله آمادگی: هنرآموز باید هدف از تدریس را دقیقاً مشخص کند و امکانات لازم را از قبل فراهم نماید و از سالم بودن آن ابزار اطمینان حاصل کند.

– مرحله توضیح: هنرآموز قبل از اجرای تدریس، باید اهداف تعیین شده را برای شاگردان به وضوح بیان کند، نحوه و علت انجام دادن عمل را توضیح دهد و سؤالاتی را که انتظار دارد شاگردان در پایان تدریس، پاسخ دهند مطرح کند. در این صورت، توجه شاگردان بیشتر جلب می‌شود.

– مرحله نمایشی: هنرآموز باید روش صحیح کار و مراحل آن را به نمایش بگذارد و برای مثال فرایند کار یک رایید و استفاده صحیح از آن را عملاً به هنرجویان توضیح و نشان دهد.

– مرحله آزمایش و سنجش: بعد از اجرای مراحل بالا، هنرآموز باید از هنرجویان بازخورد دریافت کند تا متوجه شود که آنان موضوع را فهمیده‌اند یا نه (مهارت لازم را کسب کرده‌اند یا نه؟) و در صورت بروز مشکل، هنرآموز نقایص را برطرف نماید. هنرآموز با پرسش‌های کتبی یا شفاهی می‌تواند به این موضوع دست یابد.

محاسن و محدودیت‌های روش نمایشی: از محاسن روش نمایشی این است که می‌توان در آن از به کارگیری اشیای حقیقی و واقعی نام برد. اما با توجه به این که فراگیران نمی‌توانند از راه تجربه مستقیم و از راه عمل و تمرین و تکرار همزمان، مهارت لازم را کسب کنند، یادگیری از کیفیت چندان مطلوبی برخوردار نخواهد بود.

● روش بحث گروهی

روش بحث گروهی، گفت‌وگویی است سنجیده و منظم درباره موضوعی خاص که مورد علاقه مشترک شرکت‌کنندگان در بحث است و به هنرجو فرصت می‌دهد تا نظرها، عقاید و تجربیات خود را با

دیگران در میان بگذارند و اندیشه‌های خود را با دلایل مستند بیان کنند. در این روش، هنرجویان بیش از استفاده از کتاب یا از هنرآموز، خود علاقه‌مند به یافتن نتایج، اصول و راه‌حل‌ها هستند. به‌خصوص موضوعاتی که بتوان درباره آن‌ها نظرات مختلف و متفاوت ارائه داد و فراگیران درباره آن‌ها، اطلاعات لازم را داشته باشند یا بتوانند کسب کنند. همچنین موضوعات مورد علاقه مشترک شرکت‌کنندگان در بحث باشد. البته هنرآموز باید درباره موضوعاتی که هنرجویان کمتر به آن علاقه‌مندند به نوعی در آنان ایجاد علاقه کند و حساسیت به‌وجود آورد، مثلاً با طرح سؤال، بخش یک فیلم و ...

اجرای مطلوب روش بحث گروهی شدیداً به شخصیت هنرآموز و درجه خون‌گرمی او بستگی دارد. هنرآموزی که از این روش استفاده می‌کند باید قدرت تصمیم‌گیری داشته باشد و طوری بحث را هدایت کند که موضوع به بیراهه کشیده نشود، از جمله:

ایجاد علاقه و آگاهی مشترک در زمینه خاص و ایجاد و پرورش تفکر انتقادی، ایجاد توانایی اظهارنظر در جمع؛

تقویت توانایی انتقادپذیری، ایجاد و تقویت توانایی مدیریت و رهبری در گروه، تقویت قدرت بیان و استدلال؛

تقویت قدرت تجزیه و تحلیل و تصمیم‌گیری، آشنایی با روش کسب اطلاعات و حل مسائل و ایجاد رابطه مطلوب اجتماعی. این‌ها همگی شرایطی هستند که در روش بحث گروهی ایجاد می‌شوند و در کار هنر مستقیماً تأثیر می‌گذارند.

مرحله اجرای روش بحث گروهی

مرحله آمادگی و برنامه‌ریزی:

۱- انتخاب موضوع: موضوعات و عناوین روش بحث گروهی و ارتباط آن‌ها با هدف، باید در قالب کلمات و جملات صریح و روشن بیان شود.

۲- فراهم کردن زمینه‌های مشترک: قبل از شروع بحث گروهی، لازم است سطح اطلاعات هنرجو درباره موضوع یک‌سان شود.

۳- تعیین نحوه آرایش شبکه‌های ارتباطی: ترتیب قرار گرفتن و نشست فراگیران، به‌گونه‌ای که ذیلاً آمده، در نوع ارتباط مؤثر است.

رهبر گروه، شاگردان، شخص مهمان، ناظر با ارزیاب

مرحله اجرای بحث گروهی

— وظایف هنرآموز: الف) فراهم کردن امکانات، ب) شرکت در بحث: هنرآموز موظف است

در شروع بحث، تحت عنوان مقدمه، ضوابط بحث گروهی را شرح دهد و باید نقش خود را در جریان بحث تا حد یک شنونده کاهش دهد، (ج) کنترل و هدایت بحث.

– وظایف شاگردان: شاگردان باید درباره موضوع از قبل، مطالعه کنند، وسط حرف دیگران نپرند، با یکدیگر صحبت نکنند، کاملاً به صحبت‌های دیگران گوش کنند و انتظار نداشته باشند که نظرشان الزاماً پذیرفته شود.

محاسن روش بحث گروهی

الف) محاسن: سهم شدن در عقاید و تجربیات یکدیگر (هنرجو)؛

– تقویت حس همکاری و احساس دوستی؛

– ارزیابی افراد از خود؛

– تقویت اعتماد به نفس و پرورش روحیه نقادی؛

– تقویت قدرت مدیریت و رهبری فراگیران؛

– تقویت قوه استدلال و اندیشه و نظم بخشی به افکار.

● الگوی حل مسئله

هنرجویان با بهره‌گیری از تجارب و دانسته‌های پیشین خود در این الگو، درباره رویدادهای محیط خود می‌اندیشند تا مشکلی را که با آن مواجه شده‌اند به نحو قابل قبولی حل کنند.

مرحله اجرای روش الگوی مسئله:

– طرح مسئله یا بازنمایی مشکل: مسئله را می‌توان با توجه به خصوصیات فراگیران (نظیر سن، میزان

تحصیلات، رشد ذهنی و عاطفی، ویژگی‌های فرهنگی، شرایط اجتماعی و اقتصادی و...) از راه‌های مختلف در ذهن هنرجویان ایجاد کرد.

– جمع‌آوری اطلاعات: منابع گردآوری اطلاعات باید از نظر علمی معتبر باشند و اطلاعات جمع‌آوری

شده باید با توجه به معیارهای صحیح و علمی طبقه‌بندی شوند.

– ساختن فرضیه: منظور از فرضیه‌سازی، پیش‌بینی راه‌حل‌های احتمالی و حدسی برای حل مسئله

است. هنرجو برای ساختن فرضیه ناگزیر است به تفکر پردازد و برای حل مسئله چندین راه را برگزیند.

– آزمایش فرضیه: فرضیه، حدسی است که براساس اطلاعات پیشین و شواهد موجود، در برخورد

با دنیای خارج، در ذهن شاگرد شکل می‌گیرد.

– نتیجه‌گیری، تعمیم و کاربرد: فرایند حل مسئله، باید به نتیجه منتهی شود. بدون نتیجه‌گیری

مسئله حل نخواهد شد.

● روش فعال

— مطلوب‌ترین روش تدریس روش فعال است که بر پایه اصول یادگیری پایه‌گذاری شده است. در این روش می‌توان وضعیت کلامی را که موردنظر ماست در سه اصل یادگیری ذیل، که بهتر است آن‌ها را سه اصل آموزش نیز بنامیم، خلاصه نمود.

۱— **یادگیری فعال**: بهترین راه یادگیری هر چیز کشف آن چیز به وسیله هنرجو است. این اصل مبنای روش سقراطی (پرسش و پاسخ با هدف شناساندن مرز دانشی مخاطب) است و به اندازه خود یادگیری قدمت دارد.

۲— **بهترین/انگیزه**: برای آن‌که یادگیری مؤثر و فعال باشد هنرجو باید در مواردی که به وی یاد داده می‌شود علاقه‌مند باشد و از فعالیت یادگیری خشنود باشد و این در صورتی تحقق می‌یابد که برای یادگیری انگیزه داشته باشد. یک هنرجوی تحریک شده و با انگیزه مطالب را از کسی که فاقد انگیزه است سهل‌تر فرا می‌گیرد. تحریکات ممکن است شامل آرزوی یادگیری، احتیاج به نقش داشتن، آرزوی داشتن مدرکی به خصوص و یا پرهیز از تنبیه باشد. البته یادگیری تحت تحریکات ذاتی بر یادگیری تحت تحریکات خارجی برتری دارد.

۳— **مراحل متوالی آموزش**: یادگیری با عمل، خیال و گمان شروع می‌شود. سپس به کلمات و مفاهیم می‌انجامد و باید به صورت عادات ذهنی مورد نظر خاتمه یابد.

۲-۱- ارزشیابی

مبحث پایانی تکنولوژی آموزشی «ارزشیابی» است. ارزشیابی به معنای جمع‌آوری اطلاعات به منظور اخذ تصمیمات مناسب است. گاه ارزشیابی از سوی هنرآموز و در طول دوره آموزشی صورت می‌گیرد تا به هنرجو در امر یادگیری کمک کند و گاه زمان آن از سوی مؤسسه آموزشی تعیین می‌شود تا تصمیمات مناسب جهت ارتقای تحصیلی هنرجو صورت گیرد و جایگاه او در جدول امتیازات، مشخص شود.

ارزشیابی فواید گوناگون دارد که برخی را ذکر می‌کنیم:

(الف) ایجاد انگیزه برای هنرجو جهت تسریع یادگیری در ابتدای آموزش؛

(ب) تشویق هنرجویان به یادگیری و ایجاد رقابت سالم علمی؛

(ج) آگاهی بخشی به هنرجو، که خود را ارزیابی کند؛

(د) آگاهی بخشی به فرادهنده (هنرآموز) تا نقاط قوت و ضعف خود را در تدریس بیابد؛

ه) اصلاح فعالیت‌های غیر صحیح در یادگیری.

بنابراین، با ارزشیابی است که هم هنرجو و هم هنرآموز سنجش می‌شوند و می‌توانند به اصلاح خود بپردازند. البته ارزشیابی باید متناسب با اهداف آموزشی صورت گیرد تا در سایه هماهنگی این دو، تصمیمات لازم برای هنرجو گرفته شود.

انواع ارزشیابی: قبل از دوره آموزشی، ارزشیابی صورت می‌گیرد تا آموزش‌های جدیدی متناسب با دانسته‌های قبلی هنرجو طراحی و تنظیم شود. این آزمون را «ارزیابی تشخیصی» می‌نامند و تعیین‌کننده «رفتار ورودی» هنرجوست.

گاه ارزشیابی در مراحل گوناگون یک دوره آموزشی صورت می‌گیرد. امتحان هفتگی میان‌ترم و حتی سؤالات ابتدای هر جلسه، که مربوط به درس جلسه قبل است، از این گروه هستند. این نوع ارزشیابی به «ارزیابی مرحله‌ای» معروف است. آنچه در تمام مؤسسات آموزشی از اهمیت بالایی برخوردار است، «ارزیابی مجموعه‌ای» است که در پایان هر دوره، مانند ترم و پایان‌الث، صورت می‌پذیرد و سرنوشت تحصیلی هنرجو با امتیاز آن رقم می‌خورد. دو نوع اخیر، ارزیابی تعیین‌کننده «رفتار خروجی» هنرجوست و میزان یادگیری او را در دوره آموزشی موردنظر نشان می‌دهد.

۱-۲-۱ روش‌های ارزشیابی: به‌طور کلی روش‌های ارزیابی را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد:

الف) کتبی (نوشتاری)، بیشتر ارزیابی‌ها با این روش است. آزمون‌های کتبی نیز به دو شیوه تشریحی و تستی (عینی) برگزار می‌شوند. در شیوه اول گاهی پاسخ‌ها به صورت محدود است و گاه وسیع و گسترده، یعنی هنرآموز به‌صورت تحلیلی پاسخ می‌طلبد. ارزیابی تستی نیز به چهار شکل صحیح غلط، چندگزینه‌ای، جورکردنی و کامل‌کردنی صورت می‌گیرد.

ب) شفاهی (گفتاری)، که محدود به مواقع خاص است. گاهی پس از آزمون کتبی، جهت کسب اطلاعات بیشتر آزمون شفاهی صورت می‌گیرد. مانند مصاحبه‌های بعد از آزمون کتبی که در برخی مؤسسات وجود دارد و گاهی اصل متن آموزشی با صلاحدید هنرآموز به صورت شفاهی آموخته می‌شود تا قدرت تحلیل و بررسی و عمق دریافت هنرجو برای هنرآموز ثابت گردد.

ج) عملی، که به متن‌های خاصی مربوط می‌شود. در مواردی که سنجش افراد به کاربرد برخی وسایل و یا به عمل آوردن یک پدیده تجربی منوط است، از امتحان عملی استفاده می‌شود. توجه به امکانات موجود در یک مؤسسه آموزشی از نکات مهم در این نوع آزمون است.

تنوع رفتاری هنرآموز و تغییر آهنگ صدا در موارد خاص و توجه به سؤالات هنرجویان و پاسخ‌گویی به آن‌ها در قالب همین روش توضیحی و درون‌متنی، باعث می‌شود که از یک نواختی کلاس بکاهد.

۲-۱- راهنمای ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دروس نظری - عملی

درس مبانی هنرهای تجسمی پایه دوم رشته‌های هنر زمینه خدمات شاخه فنی و حرفه‌ای (سال تحصیلی.....)

نام کتاب: مبانی هنرهای تجسمی کد کتاب: ۳۵۸/۲۱	واحد نظری: ۱ واحد عملی: ۲	نمره نظری: ۱ نمره عملی: ۴	مدل ارزشیابی: ۱-۱ نمره قبولی: ۱۲	نوع آزمون: داخلی ☒ نهایی ☐
---	------------------------------	------------------------------	-------------------------------------	--

نمره	عنوان		
	نظری	عملی	
			مستمر نوبت اول
			مستمر نوبت دوم
			نکات اجرایی

۳-۱- زمان بندی تدریس و طراحی فرایند تدریس

به منظور نظم بخشیدن به فعالیت‌های معلم در طول سال، نیم‌سال، ماه، هفته یا جلسه آموزشی، تدریس باید زمان بندی شود. بودجه بندی زمانی و محتوایی در هر برنامه درسی توسط برنامه‌ریزان آموزشی پیشنهاد می‌شود. اما هنرآموزانی که شرایط خاص (مراکز ناشنویان یا ...) در اجرا دارند می‌توانند بنا بر شرایط خودشان بودجه بندی زمانی و محتوایی داشته باشند. در کل باید تعطیلات سالانه و همین‌طور تعطیلات پیش‌بینی نشده را، که به زمان بندی تدریس سالانه خسارت وارد می‌کند، در نظر گرفت و محتوا را بودجه بندی کرد.

برنامه درسی سالانه برای هنرآموز: هنرآموز در نخستین روز از دوره آموزشی با نوشتن کلیات مباحث روی تابلو و اشاره‌های کلامی برخی از جزئیات را ارائه می‌دهد. در واقع، او قبل از حضور در کلاس باید مطالب را متناسب با زمان بندی خاص تنظیم کند و به موقع آن‌ها را ارائه دهد. این عمل، افق روشنی از انتهای این دوره آموزشی را برای هنرجویان مشخص می‌کند و آن‌ها می‌توانند، مطابق با این طراحی سالانه، برای خود برنامه‌ریزی کنند.

شایان توجه است که هرگز برای طراحی سالانه به فهرست کتاب‌ها اکتفا نشود، بلکه هنرآموز باید به متن دروس آموزشی رجوع نماید و به برخی از مطالبی که در فهرست نیامده است اشاره کند. البته تعطیلات رسمی کشور در نظر گرفته شود و هرگز متن آموزشی برای یک ثلث به سه قسمت و برای یک نیمه به چهار قسمت تقسیم نشود، بلکه با رجوع به تقویم، این زمان بندی صورت گیرد. باید سال را با اجزای کوچک‌تر مثل ماه و هفته و روز تقسیم کرد و محتوای آموزشی را در این قالب‌های زمانی ریخت. همواره و در هر سال باید بین هدف و سایر فعالیت‌های آموزشی هماهنگی لازم وجود داشته باشد.

۱-۳-۱- جدول مفاهیم هر جلسه در نیم سال اول

جلسه	عنوان فصل مفاهیم	مباحث تکمیلی/ تلفیقی/ یادآوری
۱	فصل ۱- مبانی هنرهای تجسمی، عناصر و کیفیت نیروهای بصری، دیدن و کادر هنرهای بصری	تهیه ابزار
۲	فصل ۲- نقطه و موقعیت‌های مختلف آن	آموزش استفاده از بعضی ابزارها
۳	فصل ۲- نقطه و موقعیت‌های مختلف آن	اشاره به مباحث کیفیات (تعادل و توازن و تناسب)
۴	فصل ۲- خط و جهت خط	اشاره به ترکیب بندی
۵	فصل ۲- حالت خط و کاربرد خط	توجه به مباحث مثبت و منفی و تضادها مطرح می‌شود.
۶	فصل ۲- سطح	در پایان هر مبحث تمرینی تلفیقی با موضوع قبل داده شود. هر عنصر با عنصر قبلی ترکیب شود، مثل خط و نقطه، سطح نقطه، خط
۷	فصل ۲- حجم، حجم‌های هندسی و غیر هندسی، حجم‌نمایی در نقاشی	
۸	فصل ۳- شکل، انواع شکل، تغییر ابداع شکل	اشاره به مباحث کنتراست
۹	فصل ۳- بافت، انواع بافت، روش‌های ایجاد بافت	
۱۰	فصل ۴- ترکیب، تناسب، تناسب طلایی، تعادل و توازن	هنرجویان با مفاهیم کمی آشنا شده‌اند، اما اینجا موضوع اصلی درس است.
۱۱	فصل ۴- کنتراست، حرکت، ریتم	
۱۲	فصل ۵- فضای تجسمی فضای سه بعدنما (واقع‌گرا) فضای دو بعدنما (غیرواقع‌گرا) فضای همزمان (تلفیقی) فضای وهمی	

۲-۳-۱- جدول مفاهیم هر جلسه در نیم سال دوم

جلسه	عنوان فصل و مفاهیم	مباحث تکمیلی/ تلفیقی/ یادآوری
۱	فصل ۶ و ۷- مفهوم رنگ و فیزیک رنگ	معرفی ابزار و مواد نیم سال دوم
۲	فصل ۸- شاخصه‌های اصلی رنگ	توجه به ارتقای مهارت هنرجویان، دقت در نحوه رنگ‌آمیزی (غلیظ و رقیق نبودن، لکه نشدن و ...)
۳	فصل ۹- دسته‌بندی رنگ‌ها	
۴	فصل ۹- دسته‌بندی رنگ‌ها	استفاده هنرجویان از ترکیب‌بندی‌های بخش اول کتاب جهت رنگ‌آمیزی و ارائه مفاهیم رنگی جدید
۵	فصل ۹- دسته‌بندی رنگ‌ها	
۶	فصل ۱۰- کنتراست ته رنگ	
۷	فصل ۱۰- کنتراست تیرگی و روشنی	معرفی رنگ‌های اصلی زرد، قرمز و آبی اصلی
۸	فصل ۱۰- کنتراست سرد و گرم	
۹	فصل ۱۰- کنتراست همزمان - تصویر جانشین	
۱۰	فصل ۱۰- کیفیت - اشباع	
۱۱	فصل ۱۰- کمیت	
۱۲	فصل ۱۱- شکل و رنگ - تأثیرات بصری و روانی رنگ‌ها	

۳-۳-۱- جدول عناوین و اهداف رفتاری سالانه درس مبانی

جلسه	فصل	عنوان	
اول	۱	مبانی هنرهای تجسمی	آشنایی با مفهوم هنرهای تجسمی، آشنایی با عناصر و کیفیت نیروهای بصری، آشنایی با مفهوم دیدن و نگاه کردن، آشنایی با کادر در هنرهای تجسمی
دوم	۲	عناصر بصری (نقطه، خط، سطح، حجم)	آشنایی با نقطه، آشنایی با موقعیت‌های مختلف نقطه در کادر
سوم	۲	عناصر بصری (نقطه، خط، سطح، حجم)	آشنایی با موقعیت‌های مختلف نقطه در کادر
چهارم	۲	عناصر بصری (نقطه، خط، سطح، حجم)	آشنایی با خط، آشنایی با جهت خط

هدف‌های رفتاری

- ۱- مبانی هنرهای تجسمی را تعریف کند.
- ۲- عناصر و کیفیت نیروهای بصری را توضیح دهد.
- ۳- دیدن و هنر مندانه دیدن را توضیح دهد.
- ۴- اهمیت کادر در هنرهای تجسمی و انواع آن را توضیح دهد.
- ۵- معانی نقطه را در ریاضی و در هنرهای تجسمی توضیح دهد.
- ۶- موقعیت‌های مختلف نقطه در کادر را توضیح دهد و اجرا کند.
- ۷- مفهوم تجمع و پراکندگی و ترکیب نقطه در صفحه را تعریف و اجرا کند.
- ۸- مفاهیم ویژه خط را توضیح دهد.
- ۹- موقعیت‌ها و جهت‌های خط در کادر را توضیح دهد و اجرا نماید.

جلسه	فصل	عنوان
پنجم	۲	عناصر بصری (نقطه، خط، سطح، حجم)
ششم	۲	عناصر بصری (نقطه، خط، سطح، حجم)
هفتم	۲	عناصر بصری (نقطه، خط، سطح، حجم)
هشتم	۳	شکل ترکیب بافت

هدف‌های رفتاری

- ۱- مفاهیم ویژه خط را توضیح دهد و حالات و جهت‌های آن را اجرا نماید.
- ۲- مفهوم سطح را شرح دهد.
- ۳- انواع سطح را نام ببرد.
- ۴- انواع سطح را اجرا کند.
- ۵- مفهوم حجم را بیان کند.
- ۶- حجم را در صورت‌های گوناگون توصیف کند.
- ۷- انواع حجم را اجرا کند.
- ۸- شکل و انواع آن را توضیح دهد.
- ۹- ساختن شکل‌های جدید را، با توجه به دگرگونی‌هایی که در یک شکل می‌توان به وجود آورد، توضیح دهد.
- ۱۰- چند نمونه تغییر شکل، موقعیت و جهت را در عناصر بصری اجرا کند.

جلسه	فصل	عنوان
نهم	۳	شکل، ترکیب و بافت
دهم	۳ و ۴	شکل، ترکیب و بافت تناسب، تعادل، تباین حرکت و ریتم
یازدهم	۴	تناسب تعادل تباین حرکت و ریتم
دوازدهم	۵	فضا در هنر تجسمی

هدف‌های رفتاری

- ۱- بافت و انواع آن را توضیح دهد.
- ۲- روش‌های ایجاد بافت را تجربه و اجرا کند.
- ۳- ترکیب‌بندی و اهمیت آن را توضیح دهد.
- ۴- چند نمونه ترکیب‌بندی اجرا کند.
- ۵- تناسب و اهمیت آن را توضیح دهد.
- ۶- تناسب طلایی و کاربردهای آن را توضیح دهد.
- ۷- تعادل و توازن را توضیح دهد.
- ۸- انواع تعادل را توضیح دهد.
- ۹- چند نمونه تعادل بصری را در کادر اجرا کند.
- ۱۰- تباین (کنتراست) و اهمیت آن را توضیح دهد.
- ۱۱- کنتراست تیره و روشن را اجرا کند.
- ۱۲- حرکت و ریتم را توضیح دهد.
- ۱۳- انواع ریتم را توضیح دهد.
- ۱۴- انواع ریتم بصری را اجرا کند.
- ۱۵- مفهوم فضای تجسمی و انواع آن را توضیح دهد.
- ۱۶- چگونگی ایجاد عمق فضایی را توضیح دهد.
- ۱۷- همزمانی فضایی را توضیح دهد.
- ۱۸- چند نمونه ترکیب با فضاهای مختلف را اجرا کند.

جلسه	فصل	عنوان
اول	۶-۷	مفهوم رنگ، فیزیک رنگ آشنایی با مفهوم رنگ، فیزیک رنگ، ترکیب افزایشی و کاهشی رنگ
دوم	۸	شاخصه‌های اصلی رنگ آشنایی با شاخصه‌های اصلی رنگ، ته رنگ یا فام، درخشندگی یا روشنایی، خلوص یا شدت رنگ، آشنایی با نمود و اثرات متقابل رنگ‌ها، اثرات ذهنی رنگ
سوم	۹	دسته بندی رنگ‌ها آشنایی با دسته بندی رنگ‌ها، آشنایی با رنگ‌های اصلی
چهارم	۹	دسته بندی رنگ‌ها آشنایی با رنگ‌های درجه ۲ (فرعی)

هدف‌های رفتاری

- ۱- مفهوم رنگ را تعریف کند.
- ۲- منشأ انواع رنگ‌های معدنی، گیاهی و ... را توضیح دهد.
- ۳- سه عامل درک رنگ را توضیح دهد.
- ۴- فیزیک رنگ را توضیح دهد.
- ۵- انواع ترکیب رنگ را تعریف کند.
- ۶- تفاوت ترکیب افزایشی و کاهشی را توضیح دهد.
- ۷- شاخصه‌های اصلی رنگ را نام ببرد.
- ۸- ته رنگ یا فام را تعریف کند.
- ۹- درخشندگی رنگ را توضیح دهد.
- ۱۰- شدت یا خلوص رنگ را با تصویر شرح دهد.
- ۱۱- نمود و اثرات متقابل رنگ‌ها را توضیح دهد.
- ۱۲- اثرات ذهنی رنگ را تعریف کند.
- ۱۳- انواع رنگ‌ها را نام ببرد.
- ۱۴- خصوصیات رنگ‌های اصلی را توضیح دهد.
- ۱۵- رنگ‌های درجه دوم را توضیح داده و بتواند آن‌ها را بسازد.

جلسه	فصل	عنوان	
پنجم	۹	دسته بندی رنگ ها	آشنایی با رنگ های درجه سوم و رنگ های مکمل
ششم	۱۰	کنتراست رنگ	آشنایی با کنتراست های هفتگانه رنگ، آشنایی با کنتراست ته رنگ
هفتم	۱۰	کنتراست رنگ	آشنایی با کنتراست تیرگی و روشنی رنگ
هشتم	۱۰	کنتراست رنگ	آشنایی با کنتراست رنگ های سرد و گرم

هدف های رفتاری

۱. انواع رنگ های درجه سوم را نام ببرد، توضیح دهد و بسازد.
۲. تفاوت رنگ های درجه دوم و سوم را توضیح دهد.
۳. رنگ های مکمل را توضیح دهد و به کار گیرد.
۴. چرخه رنگ را بسازد.
۵. کنتراست رنگ را توضیح دهد و آن ها را نام ببرد (هفتگانه).
۶. کنتراست ته رنگ را توضیح دهد و اجرا کند.
۷. کنتراست تیرگی و روشنی رنگ را توضیح دهد و اجرا کند.
۸. کنتراست رنگ های سرد و گرم را توضیح دهد و اجرا کند.

عنوان	فصل	جلسه
آشنایی با مفهوم کنتراست رنگ‌های مکمل، آشنایی با مفهوم کنتراست همزمان، آشنایی با مفهوم تصویر جانشین	۱۰	نهم
آشنایی با مفهوم کنتراست کیفیت یا اشباع	۱۰	دهم

هدف‌های رفتاری

۱. کنتراست رنگ‌های مکمل را توضیح دهد و اجرا کند.
۲. کنتراست همزمان را توضیح دهد.
۳. تصویر جانشین را تعریف کند.
۴. کنتراست کیفیت یا اشباع را توضیح دهد و اجرا کند.

اردیبهشت ماه

جلسه	فصل	عنوان
یازدهم	۱۰	کنتراست رنگ
دوازدهم	۱۱	هماهنگی رنگ‌ها (هارمونی)
سیزدهم		مرور مطالب تدریس شده و رفع اشکال
چهاردهم		آزمون عملی و پایانی و نمره دادن به مجموعه آثار هنرجویان

هدف‌های رفتاری

۱. کنتراست کمیت یا وسعت سطح را توضیح دهد و اجرا نماید.
۲. هماهنگی رنگ‌ها (هارمونی) را توضیح دهد و در یک تمرین آن را اجرا نماید.
۳. هماهنگی رنگ‌ها را در چند اثر از آثار هنرمندان مشهور شرح دهد.
۴. رابطه شکل و فرم را توضیح دهد.
۵. تأثیرات بصری و روانی رنگ‌ها را توضیح دهد.

۴-۱- برنامه درسی روزانه

علاوه بر طرح درس سالانه، که کلیات متن آموزشی با در نظر گرفتن تقویم آموزشی است، هنرآموز باید طرح مدون و سنجیده‌ای برای هر جلسه نوشته باشد. به عبارت دیگر، در این طرح درس، کلیات مطالبی که در یک روز درسی مورد تدریس قرار می‌گیرد، نوشته می‌شود و جزئیات و مثال‌ها و نکات ضروری به صورت رمزی و بسیار خلاصه در گوشه‌ای از این طرح نگاشته می‌شود تا در سال‌های بعد مورد استفاده قرار گیرد. بدیهی است که در نخستین سال‌های تدریس به خاطر سپردن مطالب برای هنرآموز به راحتی میسر نیست و طرح درس روزانه، یاریگر او در به یادآوردن مطالب و تقدم و تأخر منطقی آن‌ها خواهد بود. طرح درس موجب جلب اعتماد هنرجو می‌شود و او به این وسیله می‌فهمد که هنرآموز برای تدریس وقت می‌گذارد و نظم و اعتدال رفتاری هنرآموز در کلام، مرهون همین طرح درس روزانه است.

طبق استاندارد تعلیم و تربیت، اجزای طرح درس روزانه عبارت‌اند از:

- ۱- تعیین هدف درس جدید؛ هنرآموز باید با استفاده از اصول و فنون طبقه‌بندی هدف‌ها، که بیش از این به اختصار بیان کردیم، اهداف جدید درس موردنظر را مشخص کند.
- ۲- تعیین رفتار ورودی؛ هنرآموز باید آموخته‌ها و توانایی‌های هنرجویان را قبل از شروع درس جدید بسنجد تا به تناسب آموخته‌های پیشین آن‌ها طرح درس جدید را اجرا نماید.
- ۳- تهیه آزمون رفتار ورودی؛ هنرآموز با طرح پرسش‌هایی که مبتنی بر توانایی‌ها و مهارت‌های قبلی و پیش‌دانسته‌های هنرجویان است، می‌تواند به آگاهی‌های هنرجوی بی‌برد. بنابراین سؤالات باید از قبل تعیین شده باشد تا در مدت کوتاهی به نتیجه برسد.
- ۴- تعیین مراحل و روش‌های تدریس؛ این مراحل می‌تواند به صورت ذهنی مورد توجه قرار گیرد و یا روی کاغذی که تحت عنوان «طرح درس» معین شده، یادداشت شود. این مراحل فهرست‌وار عبارت‌اند از:

الف) حضور و غیاب هنرجویان، اطمینان از سلامت روانی و جسمی آنان؛

ب) آماده‌سازی و ایجاد انگیزه برای هنرجویان که باید از قبل نحوه انگیزش مشخص شده باشد؛

ج) ارائه درس جدید براساس هدف‌هایی که قبلاً تعیین شده است و توجه به نبودن تداخل کلیات مطالب با جزئیات و یا مطالب اصلی با فرعی؛

د) فعالیت‌های تکمیلی که پس از ارائه درس جدید با جمع‌بندی و یا ارائه خلاصه درس و یا

درخواست تکرار مطالب از سوی هنرجویان، تدریس را به کمال برساند و بادر نظر گرفتن تمرین و یا تحقیق برای آن‌ها روند یادگیری را سرعت بخشد. کلیه این موارد باید در طرح درس مشخص باشد؛ (ه) انتخاب وسایل کمک آموزشی به تناسب موضوع مورد بحث و امکانات مؤسسه آموزشی و یا مسائل اقتصادی و جانبی تهیه گردد.

۱-۴-۱- بودجه‌بندی زمانی تدریس در یک جلسه

ورودی	۵-۰ دقیقه
	۱- مقدمه (۱۰ دقیقه)
خلاصه هدف‌ها، دستورالعمل‌ها	
اطلاعات زمینه‌ای را درباره کار هنرجو شرح می‌دهد (تکالیف، دستورالعمل‌های نمره دادن و ...).	
سؤالات مورد نظر خود را برای بازخورد گرفتن مطرح می‌کند.	۲- ارائه معلم (۲۰ دقیقه)
بقیه شرکت‌کننده‌ها ساکت هستند.	
شرکت‌کنندگان سؤالات خود را برای وضوح مطلب مطرح می‌کنند.	
معلم باید تشخیص دهد و برای خود تعیین کند سؤالات مربوط به مرحله گام شش است (بازخوردهای سرد و گرم).	۳- سؤالات روشن‌کننده (۵ دقیقه)
	۴- وقفه روی بازخورد سرد و گرم (برای عمق دادن) ۲ - ۳ دقیقه
	۵- بررسی نمونه‌ای از کارهای دانش‌آموزان (۱۵ دقیقه)
معلم در سکوت، شرکت‌کنندگان بازخوردهای خود را ارائه می‌دهند.	
معلم سؤال را (که در گام دو مطرح کرده است) یادآوری می‌کند.	۶- بازخورد سرد و گرم (۵ دقیقه)
معلم به پرسش‌ها و اظهارنظرهای مطرح شده که انتخاب کرده است، پاسخ می‌گوید.	
	۷- تعمق (۱۵ دقیقه)
معلم موضوعات را به بحث می‌گذارد و اینکه چه چیزی مؤثر بوده؟ و این فرایند چه مسائلی را روشن کرده است؟	
	۸- اطلاعات گرفتن (۱۰ دقیقه)
	جمع کل ساعت ۱:۳۰ ساعت

۲-۴-۱- جدول طرح درس استاندارد

مشخصات کلی		عنوان اصلی درس :	عناوین فرعی :	تاریخ اجرا :
کل		موضوع درس :	صفحه : تا	شماره جلسه :
منابع کمکی :				
اهداف کلی :				
۱- حیطه شناختی				
۲- حیطه عاطفی				
۳- حیطه حرکتی				
کارهای پیش از تدریس	اهداف رفتاری			
	حیطه طبقه			
	اهداف رفتاری			
فعالیت معلم		رفتار دانش آموز	وسایل	روش تدریس
احوال پرسی و حضور و غیاب				
ارزشیابی تشخیصی				
آماده سازی و ایجاد انگیزه				
ارائه درس جدید				
جمع بندی				
ارزشیابی پایانی				
تکالیف				

		۸	تمرین‌های مفید و پیشنهادی :
		۹	روش ارزشیابی : ارزشیابی تمرین‌های عملی (ترکیب‌بندی، خلاقیت، نحوه اجرا، دقت در اجرا) :
		۱۰	تمرین‌های عملی متناسب با رشته :
		۱۱	نحوه تشویق :
		۱۲	ارتباط با سایر دروس (در برنامه درسی) :
مراحل پیش از تدریس		۱۳	برخورد با علوم دیگر :

۵-۱- مهارت‌های هنرآموز در کلاس

بنابر مطالب پیش گفته، طراحی آموزشی و تحلیل موارد سه‌گانه (محتوا، ابزار و روش) از جمله مهارت‌های پیش از تدریس است. پس از موارد مذکور، به مهارت‌های ضمن تدریس می‌پردازیم که جنبه اجرایی و عملیاتی دارد و در کلاس صورت می‌گیرد، اما باید با مطالعه و برنامه‌ریزی قبلی همراه باشد.

الف) اجرای آزمون تشخیصی : رفتار ورودی عبارت است از مهارت‌ها و توانایی‌هایی که هنرجویان باید قبل از شروع درس جدید دارا باشند تا بتوانند با موفقیت به اهداف جزئی دست یابند. در این مرحله، هنرآموز باید مهارت‌های مذکور را مورد سنجش قرار دهد و با آزمون رفتار ورودی، وجه مشترکی بین هنرجویان، که گاهی از نظر رفتار ورودی متفاوت‌اند، بیابد.

ب) مهارت برقراری ارتباط : چنان که گفتیم، تدریس یک تلاش دو جانبه است و در سایه ارتباطی صحیح صورت می‌گیرد. ارتباط در بخش آموزش عبارت است از فرایندی که به موجب آن بین پیام‌دهنده (هنرآموز) و پیام‌گیرنده (هنرجو) به منظور انتقال پیام (ارسال و دریافت) رابطه‌ای برقرار

می‌شود. ارتباط، زمانی ایجاد می‌شود که محتوای پیام به گیرنده منتقل شود و دریافت آن از گیرنده به فرستنده اعلام شود. بنابراین در فرایند ارتباط در آموزش با یک مثلث سرو کار داریم: فرستنده، گیرنده و پیام (همان متن آموزشی است).

ج) ایجاد تمرکز جمعی در کلاس: هنرآموز باید عوامل مخل در کلاس را، که مانع تمرکز هنرجویان می‌شود، از بین ببرد و لازمه این کار شناخت آن عوامل است. برای مثال می‌توانیم به موارد مخل زیر اشاره کنیم:

– نبودن تعادل در حرکت‌های هنرآموز و گاه استفاده نابه‌جا و ناموزون از دست‌ها.
– اشکال در صدای هنرآموز که در جاذبه کلاس و ایجاد تمرکز نقش مهمی دارد. مثلاً صدای خشن و بیش از اندازه بلند و یا کوتاه و نامفهوم و یا یک‌نواخت و کسل کننده از موانع تمرکز بخشی است. هنرآموز با تغییر نوع تکلم و یا آهنگ صدای خود می‌تواند ارتباطی دوستانه و محبت‌آمیز با هنرجویان داشته باشد و از آشفتگی کلاس ممانعت کند.

– نداشتن تنوع در برقراری رابطه در کلاس و استفاده از رفتارها و سخن‌های کلیشه‌ای.
– استفاده نکردن از حواس دیگر هنرجویان، غیر از چشم و گوش به تناسب موضوع آموزشی.
– به کار بردن تکیه کلام‌های آزاردهنده و یا داشتن حالت‌هایی مثل «تیک عصبی» در فاصله‌ای کوتاه و یا تکرار یک رفتار.

د) مهارت آماده سازی: آماده‌سازی فعلیتی است که هنرآموز از طریق آن می‌کوشد ارتباط معناداری بین تجارب پیشین هنرجویان و نیازهای آن‌ها با اهداف آموزشی ایجاد کند. برقراری انضباط در کلاس نیز در این بخش مطرح می‌شود که با رفع علل بی‌انضباطی می‌توان آن را ایجاد کرد، چه عواملی که ناشی از رفتار هنرآموز است و چه مواردی که مربوط به هنرجویان است.

ه) مهارت ارائه درس جدید: با استفاده از روشی مناسب و بهره‌گیری از طرح درسی که پیش از کلاس نگاشته شده است و با خلاقیت‌های خاص و گاه منحصر به فرد برخی از هنرآموزان این مرحله به خوبی صورت می‌گیرد.

و) مهارت جمع‌بندی: هنرآموز در پایان کلاس برای رساندن هنرجویان به نتیجه مناسب و ایجاد ارتباط بین مباحث جدید و مطالب قبلی و رابطه درس جدید با مباحث بعدی، به جمع‌بندی مطالب (به صورت خلاصه) می‌پردازد. البته ممکن است هنرآموز از هنرجو بخواهد که این جمع‌بندی را انجام دهد و خود به رفع نواقص او بپردازد.

ز) مهارت در تکمیل یادگیری: معلم برای کامل کردن فرایند یادگیری می‌تواند روشی مناسب با موضوع مورد نظر و سطح مخاطبان انتخاب کند تا به این مقصود برسد. مثلاً با ارائه خلاصه درس به هنرجویان، تعیین تکلیف شب، طرح مسئله و درخواست حل آن در کلاس یا در منزل، تعیین تحقیق کلاسی، تعیین واحد کار ۳ (پروژه) ارزشیابی به میزان یادگیری آن‌ها بیفزاید و فعالیت آموزشی خویش را کامل کند.

برخی از فعالیت‌های تکمیلی تجربه شده عبارت‌اند از:

– تعیین امتیاز برای ارائه بهترین جزوه‌های برگرفته از درس و یا خلاصه‌نویسی‌های تمیز و دقیق.
– طرح یک سؤال و درخواست از هنرجویان برای مطرح کردن آن در خانواده و جمع‌آوری پاسخ‌ها.

– طرح سؤالات مربوط به درس و درخواست از دو هنرجو که یکی به طرح سؤال مشابه بپردازد و دیگری آن را پاسخ دهد. این‌گونه است که فضای آزاد علمی (البته با کنترل کلاس از سوی هنرآموز) فراهم می‌گردد و به دلیل حضور فعال هنرجویان در بحث، مقاومت روانی در برابر موضوعات و پاسخ‌ها نشان داده نمی‌شود.

۲

بخش

الگوی تدریس آموزه‌ها

